

DOI: 10.18427/iri-2017-0027

A Szolnoki Szolgáltatási Szakképzési Centrum felnőttoktatásban résztvevők tanulási motiváltsága

© Lakatosné Török Andrea

**Szolnoki Szolgáltatási Szakképzési Centrum Vásárhelyi Pál Közgazdasági,
Egészségügyi, Idegenforgalmi, Két Tanítási Nyelvű Szakképző Iskolája,
Szolnok**

lakatosneta@gmail.com

A felnőttkori tanulás alapvető eleme az Európai Bizottság egész életen át tartó tanulással kapcsolatos szakpolitikájának. Elengedhetetlenül fontos szerepet játszik a foglalkoztathatóság és a versenyképesség, a társadalmi befogadás, a tevékeny polgári szerepvállalás és a személyiségfejlődés előmozdításában. A kihívás abban rejlik, hogyan lehet egész életükön át tanulási lehetőségeket biztosítani a felnőttek, különösen pedig a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok tagjai számára, akiknek a leginkább szükségük volna erre.

A versenyképes gazdaságokban, így az Európai Unióban is a gazdasági fejlődés eredményeként áthelyeződött a hangsúly a munka-intenzitása és a szakmák összefüggéséről a tudás-intenzitása a szakmákra irányába. Ezzel összefüggésben felértékelődött az oktatás és képzés egésze, előtérbe került a felnőttkori tanulás és ismeretszerzés. A felnőttképzési stratégiák és szervezetek témakör aktualitását az adja, hogy napjainkban Magyarországon jelentős átalakulás történt a foglalkoztatáspolitikai és oktatáspolitikai összefüggéseit is érintő európai uniós elképzelések, stratégiák terén.

A felnőttoktatással kapcsolatban jelentős változások történtek az elmúlt években. A hagyományos értelemben vett iskolai tanulás (általános és középiskola) nem elegendő ahhoz, hogy megálljuk helyünket a munka világában. Ahhoz, hogy egy jó munkahelyhez jussunk, számunkra megfelelő beosztáshoz fontos, hogy megfelelő szakképzettséget szerezzünk. A megoldás kulcsa tehát a folyamatos ismeretszerzésben, ismeret bővítésben, frissítésében rejlik, ehhez nyújt a magyar állam támogatást azzal, hogy a Nemzetgazdasági Minisztérium irányítása alá vonta a szakképzést, 2015. július 1-től létrejöttek a szakképzési centrumok és ezzel a felnőttoktatásban stratégiai változások indultak el.

Kutatási cél és módszerek

Kutatásom célja, hogy feltárjam a Szolnoki Szakképzési Centrum felnőttoktatásában tanulók tanulási motiváltságát, a nemek és életkorok összehasonlításában. Összefüggést találok a családi- baráti kapcsolatok alakulásával, a munkahelyi kilátásokkal, a társas kapcsolatokkal, kitartással, érdeklődéssel.

A kutatás eredményességéhez kérdőíves adatgyűjtési technikát alkalmazok, melyhez részben saját készítésű kérdőívet, részben *Tóth László: Pszichológiai vizsgálati módszerek a tanulók megismeréséhez* c. könyvében leírt kérdőívet

használok. Az adatok feldolgozása kvalitatív és kvantitatív módszerekkel történik. A kiosztott kérdőívek (160 db) 152 érkezett vissza kitöltötten, mely megfelelő számú ahhoz, hogy prezentálja a vizsgált kérdéseket.

A Szolnoki Szolgáltatási Szakképzési Centrum bemutatása

A szakképzési centrum székhelye az Alföld szívében a Tisza partján található. A szakképzés hatékony megvalósulását a gazdaság sikeres működési kulcsának tekintik. Hat tagintézmény nevelési- oktatási tevékenységét irányítja, szervezi. Törekszik a zavartalan működés biztosítására, képzési szerkezetével igyekszik igazodni a munkaerő piaci igényekhez. Aktív szerepet vállal a felnőttoktatásban és képzésben egyaránt. Rendelkezik a jogszabályban előírt megfelelő eszközparkkal, felszerelésekkel. A taneszköz fejlesztést prioritásnak tartja. Több szakmacsoport oktatása folyik a felnőttoktatásban: egészségügyi, szociális, ügyvitel, közgazdaság, kereskedelem, vendéglátás, idegenforgalom, szépészet. A szak kínálatból kitűnik, hogy legfontosabb a szolgáltatás biztosítása, mely szoros részét képezi az egészségügyi és a szociális szakképzés is. A felnőttoktatásban résztvevők száma 831 fő.

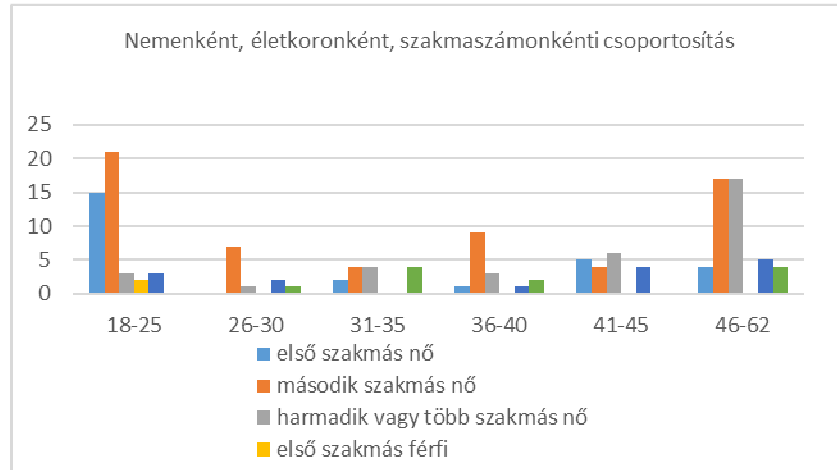
A felnőttoktatás, képzés megvalósulása napjainkban

A felnőttoktatás, képzés megvalósulása napjainkban fontos szerephez jutott, hiszen preferált az élethosszig tartó tanulás (lifelong learning) koncepciója, mely megoldást jelenthet az ember számára a túlélésre, a változásokhoz való alkalmazkodáshoz az élet minden területére kiterjedő tanulás biztosításával, ahogyan azt a bevezetőben is említettem.

Az egész életen át tartó tanulásban való részvétel céljának elérése érdekében a tudásalapú társadalmi elvárásokban az egyéneknek folyamatosan kell frissítenie tudásukat, képességeiket, készségeiket, szakmai fejlődésüket. Az Európai Unióban 2010- ben 9,4% volt a felnőtt munkaképes korú lakosság tanulásban való részvétele. Növekszik azok aránya, akik magasabb iskolai végzettséggel vesznek részt az egész életen át tartó tanulás folyamatában. A nők részvételi aránya magasabb.

Azok az országok, ahol a teljes szóban forgó népesség oktatásban-képzésben való részvétele is kimagasló (Dánia, Svédország, Finnország és Egyesült Királyság), ott relatívan magas részvételi rátákat figyelhetünk meg az alacsony iskolai végzettségűek körében is. A centrumban végzett kutatás eredménye is hasonló adatokat produkált.

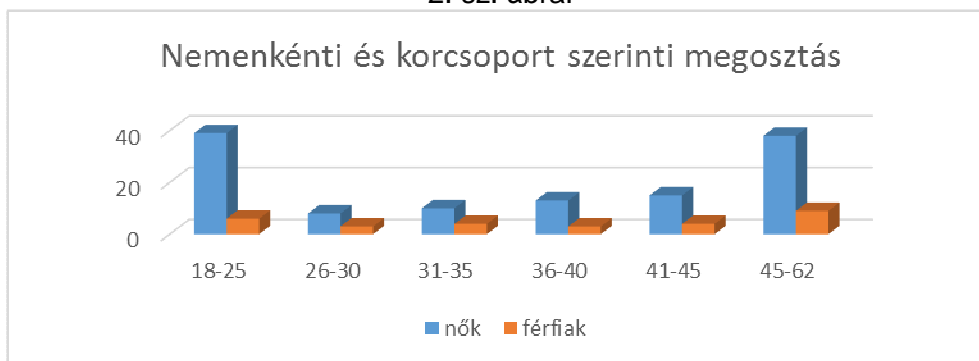
1. sz. ábra.

(Forrás: saját szerkesztés)

A 18-25 éves korcsoportba tartozó hölgyek 62% második szakmáját szerzi, míg a férfiak esetében 48%-ban fordul elő. A férfiak részvételi aránya lényegesen elmarad valamennyi korcsoportban a tanulásba való bekapcsolódás terén, annak ellenére, hogy a szakmacsoportok egyaránt mindkét nemet érintő szakmákat kínálnak.

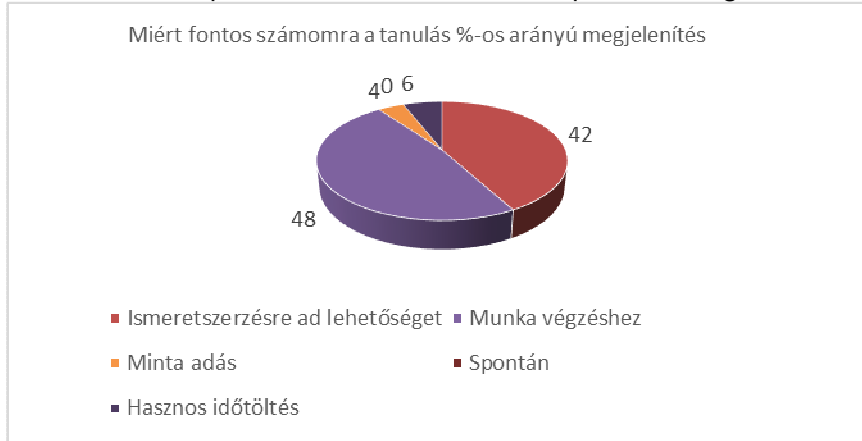
2. sz. ábra.

(Forrás: saját szerkesztés)

A korcsoportonkénti és nemenkénti megosztás alapján a 18-25 éves valamint a 45-62 éves korcsoportok kimagasló létszámban vesznek részt az oktatásban, feltételezhető, hogy e két időszak megjelölése más-más motivációs tényezőket fog hordozni. A felmérésben az egyszerű választásos kérdésre: „Miért fontos számomra a tanulás?” a következő válaszok születtek. A 18-25 éves korosztályban tanulók 16,5%-a egyértelműen a munkavégzésükhöz látják nélkülözhetetlennek a tanulásban való részvételt, míg csaknem ugyan ennyi arányban, 16% a 46 éven túliak csoportjában az ismeretszerzés lehetőségét jelölték meg. A mintaadás csupán négy kitöltő részéről került megjelölésre, míg a spontán egyszer sem. Kevesen gondolták (összesen 7 fő) hasznos időtöltésnek a formális oktatásban való részvételt.

3. sz. ábra. Gondolattérkép a motiváció és a hozzá kapcsolódó fogalmak bemutatásáról

(Forrás: saját szerkesztés)

A vizsgált intézményben a tanulók a tanulás fontosságát a következőképpen értékelték, legtöbbször az ismeretszerzésük bővítését választották, amely a tanulók kíváncsiságának kielégítését szolgálja, érdeklődnek az új ismeretek iránt, új összefüggéseket találnak, melyeket beépítenek, és komplexebb tudás birtokába kerülnek. A második leggyakoribb tényező a munka végzés és a tanulás összefüggése volt, a tanulók a tanulástól várják a kompetenciájuk bővülését, a tudást eszköznék tekintik ahhoz, örömeiket leljék egy-egy sikeresen elvégzett munkafolyamatot követően.

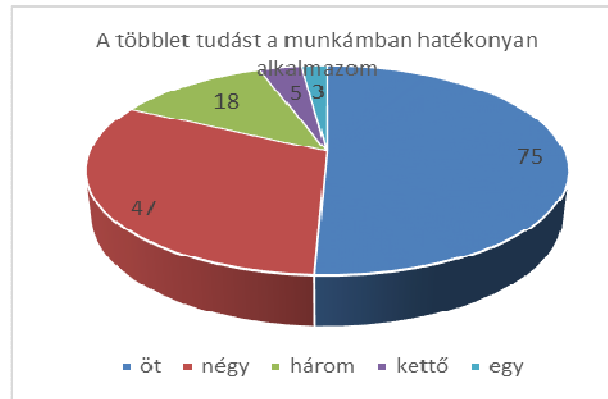
A mintaadás csekély számban került megemlítésre, annak ellenére, hogy a felnőttoktatásban résztvevők nagy számban családosak, és mint motiváló erő a tanulás családi becsület is lehetne. A hasznos időtöltés is csekély arányban képviseltette magát, mely magába hordozhatja a természetes versengés lehetőségét, mellyel a tanulók nem kívánnak élni a vizsgálat alapján.

A felnőtt ember tanulási motivációja

A vizsgált esetekben a tanulók számára legfontosabb volt az iskolai oktatás az újabb ismeretek megszerzése miatt, a 18-25 éves, és a 46 éve túli korcsoportban 29% a nők közül értékelte öt ponttal a kérdést. A férfiak esetében is kimagasló volt az értékelés a 46 évet betöltők körében 17,5%. A 26-30 év közötti korcsoportban a nők és férfiak körében egyértelműen megjelenik az anyagi biztonság iránti igény, melyet a kérdőív ív kitöltők 51%-a értékelt maximális ponttal.

A továbbtanulási érték összességében szintén magas eredményt kapott, kiemelkedő volt ebben az értékelésben is a 46 éven túli nők eredménye, akik 86%-an tartották ezt a pontot a legfontosabb szempontnak. A többlet tudás munkában történő alkalmazása szempont igen megosztott volt, az értékelés szórt eredményeket mutatott a nők és a férfiak körében egyaránt.

4. sz. ábra.

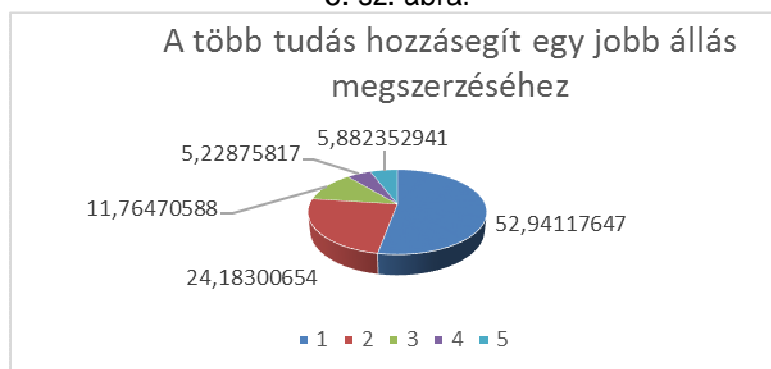
(Forrás: saját szerkesztés)

A többlet tudást a tanulók elismerik: a kitöltők 75%-a látja ennek hatékonyságát. Az első korcsoportba tartozók nagy számban jelölték a nők közül. A tudás iránti vágy az akarat, karrier építés lehetősége célként lebeghet e fiatal korcsoport gondolatában. Figyelemre méltó a 46 évet betöltő nők és férfiak nyilatkozata, akik más motiváció miatt tartják fontosnak a többlet tudását. (pl. új technológiák megismerése, kisebb fizikai megterheléssel jár.)

A következő ábra jól szemlélteti, hogy milyen magas százalékban értékelték öt ponttal a kérdőív kitöltők a tudás és a jobb állás lehetőség összefüggését. Egyértelműen leszűrhető, hogy a megszerzett szakképesítés újabb, jobb lehetőségeket hordoz magába, mely magával vonja a jobb anyagi helyzet, esetlegesen a társadalmi ranglétrán történő előrébb jutást a nyilatkozók szerint. Elgondolkodtató tény azonban, hogy a kitöltők nagy százaléka (24,18%) csupán két ponttal értékelte ezt az összefüggést.

A vizsgálat további folytatása során megállapítást kapott, hogy ezekben az esetekben a tanulók értékelése és az eddig megszerzett szakmáik száma között nincs összefüggés. További célként kell megjelölni, hogy a tanulókat nem elég a szakma fortélyaira megtanítani és kompetens szakembereket képezni, meg kell őket tanítani arra, hogyan találhatják meg magukat a munka világában. Ehhez adhat segítséget a szakképzési kerettantervekben helyet foglaló Foglalkoztatás II. modul.

5. sz. ábra.

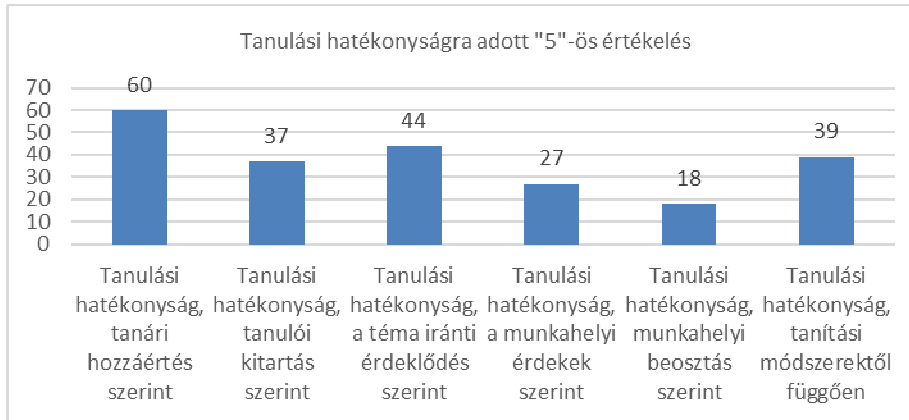

(Forrás: saját szerkesztés)

A szakembernek (pedagógus/ andragógus, szakoktató, tutor, stb.) tudatosan kell figyelnie a tanulási folyamat eredményességét befolyásoló, illetve akadályozó tényezőket, és szükség szerint be kell avatkoznia. Fontos feladat, hogy a motiváció szintjét a felnőttek szakmai képzésének teljes ideje alatt megfelelően magas szinten

tartsuk, és ennek érdekében a tanuló folyamatosan kapjon visszajelzést teljesítményéről, adott esetben érdemi válaszokat is problémáira, a tanulási folyamatot érintő, esetleges kritikai megjegyzéseire (Zachar, 2008:24-25). A kérdőív további feldolgozásában a tanulók értékelték a tanulási hatékonyságukat ordinális skála segítségével.

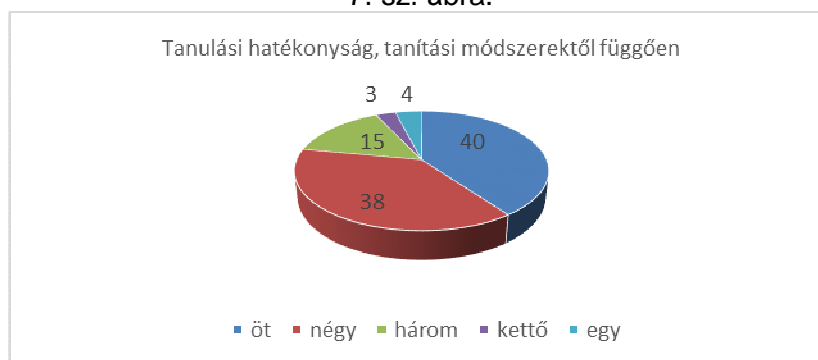
6. sz. ábra.

(Forrás: saját szerkesztés)

A tanulók leginkább fontosnak tartották a tanulási hatékonyságukat illetően a tanári hozzáértést. A tanár közvetíti a tananyagot, előadóként, irányítóként vezeti rá a tanulókat a tananyag megértésére. A tanári hozzáértés nem csupán a tananyag maximális ismeretét jelenti, hanem olyan kompetenciák ismeretét is melyek hatékonyá teszik a tanulók tanulását, lásd a tanítási módszerek 39%-os fontossági adatát. A tanulási hatékonyságot illetően a téma iránti érdeklődés és a tanuló kiatartás is magas %-os említést kapott, melyek szintén nem lebecsülendők. Az értékelés során a munkahelyi beosztás és a munkahelyi érdekek kerültek a rangsor végére ebből következtethetünk, hogy a tanulók sok esetben a tanulási hatékonyságukat illetően nem támaszkodnak a munkavégzésükre.

7. sz. ábra.

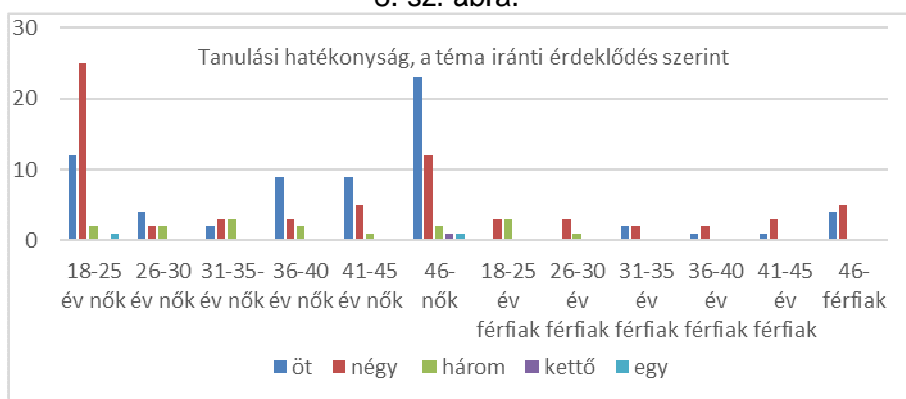
(Forrás: saját szerkesztés)

A tanulás hatékonyságát egyértelműen bizonyítja a kérdőív kitöltők szerint a tanítási módszer, miszerint csupán csak 7%-uk nem érzi jelentőségét a fenti szempontnak a tanulási hatékonyságot illetően. Fontos megemlíteni a felnőttoktatásban alkalmazott tanítási módszereket, sajnálatosan a kontakt tanítási órák száma lényegesen kevesebb (a nappali tagozat óraszámának az 50%-a), amely a tanítási módszertan körét lényegesen leszűkíti, leginkább a monologikus vagy dialogikus közléssel járó módszerek kerülnek alkalmazásra, melyek kevésbé hagyják

a tanulók egyéni megnyilvánulásait érvényre jutni. Kevés esetben fordul elő a csoportban történő munka, vagy akár más a kooperatív technika alkalmazása. A szakképzésben alkalmazott módszer a gyakorlati tevékenység, mely lehetőséget kínál az egyéni képességek bemutatására.

A szakképzési célú képzés a tanulói motiváció erősségét általában kedvezően befolyásolja, tekintve hogy a képzés célja egy (új) szakképesítés megszerzése, amelynek révén javulnak a munkavállalási lehetőségek, ennek következtében a személyes boldogulás esélye nagy, a téma iránt nagy az érdeklődés. Tehát fontos feladat, hogy a motiváció szintjét a szakmai képzés teljes ideje alatt megfelelően magas szinten tartsuk, és ennek érdekében a tanuló folyamatosan kapjon visszajelzést teljesítményéről.

8. sz. ábra.

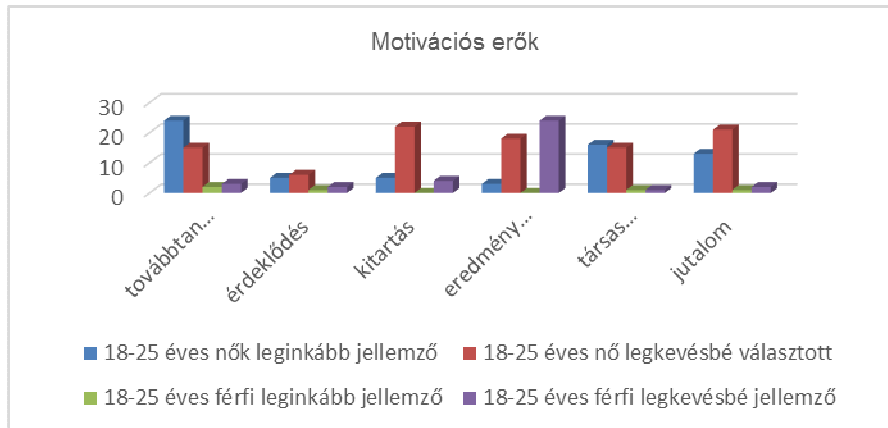
(Forrás: saját szerkesztés)

A tanulók nagy százalékban nyilatkozták úgy, hogy a tanulási hatékonyságuk és a téma iránti érdeklődésük szorosan összefügg. A kutatás további részében szeretném bemutatni a kérdőív kitöltők motivációs erőit, életkori és nem szerinti összehasonlításaiban. A motivációs erők felmérést Tóth László *Pszichológiai vizsgálati módszerek* című könyvében található kérdőív segítségével végeztem el. A kérdőív hat csoportba sorolja a motivációs lehetőségeket, melyekhez hozzárendelte a kérdésekben tapasztalt jellemzőket.

- Továbbtanuláshoz
- Érdeklődés
- Kitartás
- Eredmények
- Társas pozíció
- Jutalom a családban, környezetben

Elsőként szeretném bemutatni a 18-25 éve korcsoportra jellemző motivációs erőket. Leginkább jellemző erők a nők körében a továbbtanulás, és a társas pozíciók megjelenése, a férfiak esetében a tovább tanulás a vezető.

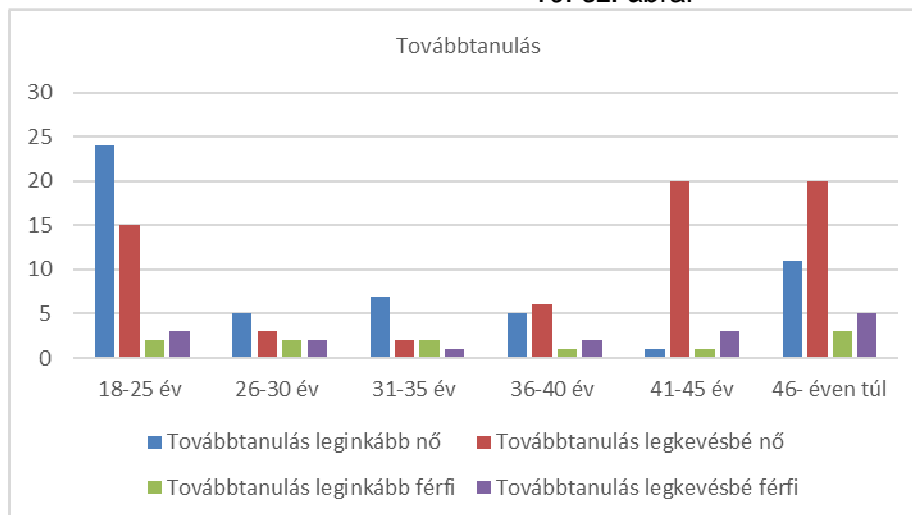
9. sz. ábra.

(Forrás: saját szerkesztés)

A tanulók a továbbtanulás megjelölésével a magasabb pozícióba való törekvésüket, jobb lehetőségek iránti vágyukat, és a tudás birtokként való megjelenést fejezték ki.

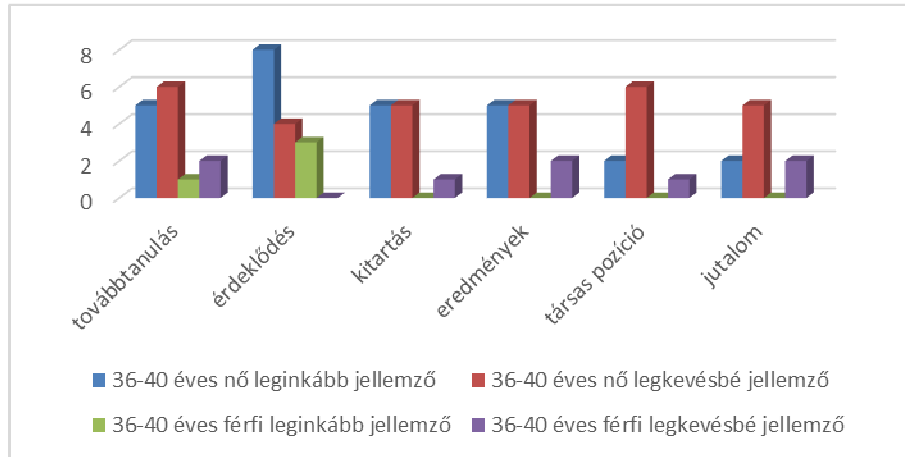
10. sz. ábra.

(Forrás: saját szerkesztés)

Ha ugyanezt megvizsgálom, a többi korcsoportban kitűnik, hogy a létszámhoz képest a 36 éven túli férfiak és nők körében már nem a leginkább fontos a továbbtanulás. Az ő esetükben a következő alapján a következőket mondhatjuk el:

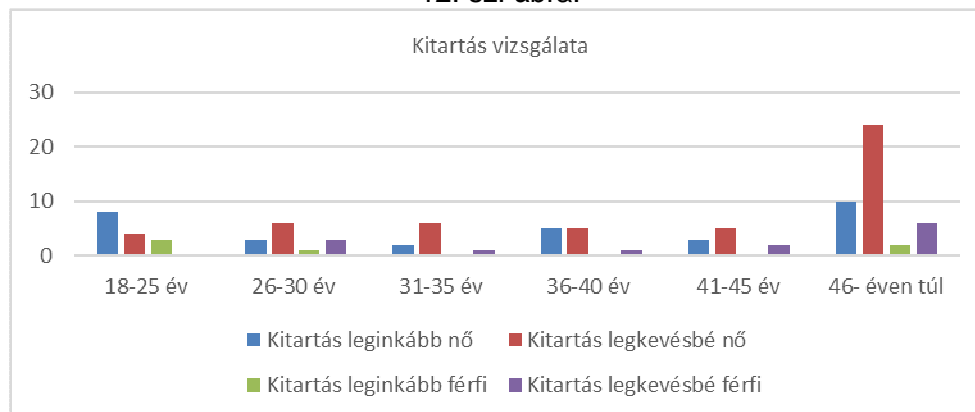
11. sz. ábra.

(Forrás: saját szerkesztés)

Számukra legfontosabb az érdeklődés mely egyaránt jellemzi a férfiakat és a nőket is. A szakmájuk elsajátítása érdeklődéssel tölti el őket. A nyitott kérdésekre gyakran saját maguk is megkeresik a választ, feladataikat gyakran önállóan is képesek elvégezni.

12. sz. ábra.

(Forrás: saját szerkesztés)

A kitartás, mint motivációs erő a 46 éven túli korcsoportban jelenik meg leginkább a férfiak és a nők esetében. Feladat tartásuk elkötelezettségről árulkodik, nehezen kizökkenthető, figyelmesek. A problémákat igyekeznek hamar megoldani. A 41-45 év közöttiek esetében az eredmények a legfontosabbak, a tudásuk mércéjeként látják a tanulást, fontos hogy tudásukat pozitívan értékelik, jutalmazzák, így az eredményes tanulás fontos számukra. A társas pozíciók megjelenése fontos volt a kitöltők körében a 18-25 éves korú nőknek, a 31-35 éves, és a 46 éven túli férfiaknak. A család és a társadalom értékét hordozza ez a motivációs erő, a tanulás iránti vágy versenyhelyzetet teremt számukra. Fontos számukra a dicséret és az elismerés. A jutalom, mint motiváló tényező a 41-45 éves korú férfiak körében volt jellemző. A jutalom lehet anyagi vonzatú egy jobb munkahely, feladatkör tekintetében, de lehet egy társadalmi elismerés, és nem szabad megfeledkezni a családi elismerésről sem.

Befejező gondolatok

A tanulás már nem csupán a tankötelezettség korára korlátozódik, hanem életkorunk valamennyi szakaszában előfordul, életformánkká alakult át. A technika fejlődése, a munkaerő piaci igények megkívánják a rendszeres fejlődést, legyen az formális vagy informális tanulási mód mellyel hozzájuthatunk egy-egy kompetencia elsajátításához, melyek új lehetőségeket nyitnak meg számunkra. Kutatásom célja volt bemutatni a Szolnoki Szolgáltatási Szakképzési Centrum felnőtt oktatásában résztvevőinek tanulási motiváltságát.

A kutatás módszere kérdőíves adatgyűjtés volt. A téma időszerűségét mutatja, hogy a felnőttoktatás, képzés megvalósulása mai napjainkban fontos szerephez jutott, hiszen preferált az élethosszig tartó tanulás (lifelong learning) koncepciója. A dolgozatban kifejtésre kerül az egész életen át tartó tanulás jelentőségének bemutatása. A kérdőív lehetőséget adott arra is, hogy megvizsgáljam: miért fontos számukra a tanulás. Mielőtt a motiváció részletes elemzését bemutattam, a tanulókkal kapcsolatos fogalmakat is igyekeztem összegyűjteni, melybe beleillesztettem tapasztalataimat. Kutatásommal remélem sikerült bemutatni a felnőttoktatásban résztvevők tanulás iránti elköteleződését.

Irodalomjegyzék

Lifelong Learning and Lifewide Learning (2000). Stockholm: National Agency for Education.
Tóth László (2005). *Pszichológiai vizsgálati módszerek a tanulók megismeréséhez*. Debrecen, Pedellus.